

Skenaario 3: Turvallinen digiarki

Yksilöllinen digipolku

Digitalisaatio on nopeuttanut ja lisännyt kuntalaisen arjen sujuvuutta ja mahdollisuuksia vaikuttaa, osallistua ja pitää yhteyttä muihin. Yksilötasolla kuntalaiset ottavat enemmän ja enemmän vastuuta omasta hyvinvoinnistaan ja seuraavat omaa hyvinvointiaan erilaisten palveluiden tai sovellusten avulla. Sosiaalinen media tukee yhteisöllisyyttä ja auttaa arjessa. Esimerkiksi kotiäidit voivat löytää toisensa erilaisten foorumien kautta, eivätkä jää yksin. Maantieteestä riippumattomat palveluprosessit tulevat mahdolliseksi. Esimerkiksi monet perusterveydenhuollon lääkärikäynneistä voidaan hoitaa etäyhteydellä. Kunnan palveluissa ja päätöksenteossa ei olla pysytty kuntalaisten tasolla älyteknologian hyödyntämisessä. Koska digitalisaation edut eivät saavuta kuntalaisia kunnan palveluissa, jää niistä hyötyminen yhä enemmän ihmisen omalle vastuulle. Tämä lisää eriarvoistumista liittyen digiosaamiseen ja älyteknologian hyvinvointivaikutuksiin, kun uusimman teknologian hyödyntäminen on mahdollista vain niille, joilla on siihen taloudelliset edellytykset. Kunnat menettävät merkitystään kierteessä, jossa niiden palvelut huononevat ja resurssit pienenevät entisestään. Yhä harvempi taho voi auttaa huono-osaisia.

Turvallinen arki ennakoimattomassa maailmassa

Turvallisuusriskit voivat vaihdella ajassa enemmän kuin monet muut muutosajurit. Ne voivat kansalaisen näkökulmasta liittyä esimerkiksi rikollisuuteen, elinympäristöön, ilmastomuutokseen, ulko- ja sisäilman laatuun, digitaaliseen kyberuhkaan ja sotilaalliseen uhkaan. Tietoisuus eteenkin kyberturvallisuuden uudenlaisista ja yllättävistä riskeistä johtaa siihen, että turvallisuutta arvostetaan entistä enemmän. Kehittyvä teknologia ja turvabisneksen kasvu tarjoavat myös yksilöille mahdollisuuksia panostaa omaan turvallisuuteensa uudella tavalla ja varautua arjen riskeihin. Esimerkiksi terveyttä tarkkailevat mikrosirut ovat yleistyneet. Eriarvoistuminen näkyy myös turvattomuuden tunteen kasvuna niiden elämässä, jotka eivät voi hyödyntää uutta teknologiaa. Turvallisuutta uhkaavat ääri-ilmiöt eivät vielä ole arkipäivää Suomessa, mutta kansallisella tasolla kyberuhkiin varaudutaan. Kunnissa resurssit vähenevät ja paikallisella tasolla uusiin turvallisuusuhkiin ei pystytä samassa mittakaavassa varautumaan. Kuntien vähäisetkin sähköiset palvelut ovat jatkuvien kyberhyökkäyksien kohteina ja palveluissa on toistuvia katkoksia.

Jatkuva muutos

Työn murros tarkoittaa syvää ja sukupolvien yli jatkuvaa teknologista, taloudellista, yhteiskunnallista ja inhimillistä muutosta. Lyhyessä ajassa on syntynyt paljon uusia ammatteja ja työkuvia, joissa teknologia on keskiössä. Kuntalaisen näkökulmasta elinikäinen oppiminen on itsestäänselvyys. Kouluttautuminen työurien aikana on yleistä ja työpaikkojen vaihtumiseen on sopeuduttu yksityisellä sektorilla. Työelämä ja työmarkkinat polarisoituvat. Osattomuus ja heikentynyt toimintakyky uhkaa niitä, jotka eivät sopeudu muuttuviin työelämän vaatimuksiin. Kunnissa toimiala- ja ammattirakenne ei ole seurannut työelämän muutosta. Kunta-alalla henkinen väsymys ja psyykinen kuormittavuus ovat lisääntyneet ja kuntien on yhä vaikeampaa saada päteviä osaajia eri virkoihin. Vaikka syntyvyys laskee ja ikääntyneiden osuus Suomessa kasvaa, digitalisaatio ja robotiikka korvaavat osittain poistuvaa työvoimaa. Kuntien tahmean digitalisaatiokehityksen ja resurssipulan takia tämä kehitys korostaa entisestään kuntalaisten eriarvoista asemaa. Huoltosuhde heikkenee ja erot kaupunkien ja maaseudun välillä kasvavat. Älyteknologiaa ei ole pystytty ottamaan täysimääräisesti käyttöön, kuten robotiikkaa vanhainkodeissa.